

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

לא תעמוד על דם רעך - הצלה במצבי סיכון

כיתה יא'

"לא תעמד על דם רעך" (ויקרא יט, טז) -
מניין לרואה את חברו שהוא טובע בנהר או חיה גוררתו או לסטים באין עליו שהוא חייב
להצילו?
תלמוד לומר: לא תעמוד על דם רעך"
(סנהדרין עג ע"א)

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

מבוא למורה

לא תעמוד על דם רעך- הצלה במצבי סיכון

שיעור זה הוא אחד מתוך שלושה שיעורים בנושא "ערבות הדדית" "לא תעמוד על דם רעך" והוא מתמקד בהצלה במצבי סיכון. בשיעור זה, נברר מהו חוק "לא תעמוד על דם רעך"? את מי ומה הוא מחייב? נבין לעומק את חוק "לא תעמוד על דם רעך" (הישראלי) בהשוואה לחוקים מקבילים בעולם. כמו כן, נדון מתי וכיצד ראוי לפעל. נציף דילמות חברתיות ומוסריות הנגזרות ממנו.

כל שיעור מותאם ל-45 בכיתה :

שיעור 1 – הושטת יד לחסרי ישע- כיתה י'

שיעור 2 – הצלה במצבי סיכון- כיתה יא'

שיעור 3 – מאדישות למוערבות- כיתה יב'

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

מהו חוק "לא תעמוד על דם רעך"?
את מי ומה הוא מחייב?

נציג את הכתבה "ניסוי חברתי" ובסיומה יקיים דיון במליאה

תקציר: כתבה ששודרה בשנת 2015 בחדשות ערוץ 2 הציגה ניסוי חברתי שבא לבדוק כיצד עוברים ושבים מגיבים לאדם המצוי במצוקה.

פתיחה

שאלות לדיון לאחר צפייה בכתבה:

- מה לדעתכם הניע את המשתתפים בסרטון לפעול לעזרה או לא לפעול?
- כיצד אתם חושבים שהיה צריך לנהוג?
- האם לדעתכם צריך להיות חוק אשר מחייב אותנו לפעול במצבים כאלו?

גוף –
מהלך

סיום

כעת, נסביר לתלמידים על החוק ואת מי הוא מחייב:

"לא תעמוד על דם רעך" - החוק מחייב כל אדם להושיט עזרה לאדם אחר הנמצא לנגד עיניו, עקב אירוע פתאומי, בסכנה חמורה ומיידית לחייו, לשלמות גופו או לבריאותו, כאשר לאל ידו להושיט את העזרה בלי להסתכן או לסכן את זולתו. החוק מגדיר כי גם הזעקה של שירותי הביטחון (כיבוי אש, משטרה, מגן דוד אדום) נחשבת הצלה והושטת עזרה.

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

השוואת החוק הישראלי למול חוקים בעולם

תקציר: בשיעור זה, נבין לעומק את חוק "לא תעמוד על דם רעך" (הישראלי) בהשוואה לחוקים מקבילים בעולם. כמו כן, נדון מתי וכיצד ראוי לפעול.

מהלך הפעילות: התלמידים יקבלו כרטיסיות בהן מוצג החוק הישראלי: "**לא תעמוד על דם רעך**" ואת נוסח החוקים בגרמניה ובקנדה הנקראים בשם חוק: "**השומרני הטוב**".

התלמידים ידונו בקבוצות בהבדלים שבין החוקים ויציגו אותם במליאה:

1. על מי החוקים השונים מגינים? מהו הערך המרכזי העולה בכל אחד מהחוקים?
2. איזה מענה נותן החוק הגרמני שהחוק הישראלי אינו נותן?
3. היכן החוק הכי מחמיר? איפה הכי מקל?

פתיחה

גוף –
מהלך

סיום

שאלות לדיון במליאה

- מה לדעתכם, הסיבה לפערים ולהבדלים בין החוקים?
- כיצד לדעתכם, יתנהלו רשויות החוק בכל אחת מהמדינות בסיטואציה של הצלת חיים? כיצד הייתם אתם נוהגים?
- האם אתם חושבים שהחוק בישראל מחמיר או מקל ביחס לשאר מדינות העולם ומדוע?

חוק לא תעמוד על דם רעך (ישראל, 1998)

בשנת 1998, חוקקה הכנסת את חוק "לא תעמוד על דם רעך". את חקיקת החוק הוביל ח"כ חנן פורת, יו"ר ועדת חוקה חוק ומשפט בכנסת ה-14, וכך כתב בדברי ההסבר לחוק:

"הצעת החוק באה לעגן בחקיקה הישראלית את הערך המוסרי והחברתי שמקורו בתורה".

עד לחקיקת החוק, לא הייתה במדינת ישראל חובה כללית להצלת נפשות, אלא רק כזו שהוגדרה לקבוצות ספציפיות באוכלוסייה (הורים ביחס לילדיהם, כבאים באירוע חירום, סיוע לנפגעי תאונות דרכים).

החוק מחייב כל אדם להושיט עזרה לאדם אחר הנמצא לנגד עיניו, עקב אירוע פתאומי, בסכנה חמורה ומיידית לחייו, לשלמות גופו או לבריאותו, כאשר לאל ידו להושיט את העזרה בלי להסתכן או לסכן את זולתו. החוק מגדיר כי גם הזעקה של שירותי הביטחון (כיבוי אש, משטרה, מגן דוד אדום) נחשבת הצלה והושטת עזרה.

חוקים מסביב לעולם

חוק השומרוני הטוב (גרמניה)

בגרמניה, מאז שנת 2013, מוטל עונש כספי (על פי סעיף 323 ג לחוק העונשין הפלילי) על אדם שלא הושיט עזרה לאדם במצוקה (בדומה לישראל).

עם זאת (בדומה לקנדה ולמדינות נוספות), החוק פוטר את מעניק הסיוע מהעמדה לדין פלילי או אזרחי, גם אם ניסיון הצלת העזרה לא הצליח. בנוסף, אנשים המספקים עזרה ראשונה מכוסים בביטוח התאונות הסטטוטורי הגרמני למקרה שהם סובלים מפגיעה, מהפסדים או מנזקים.

להלן כתבה עם דוגמה להעמדה לדין של אזרחים גרמנים שנמנעו ממתן סיוע.

חוק השומרוני הטוב (קנדה, 2001)

במדינות אוסטרליה, קנדה, סין, פינלנד, הודו, אירלנד, רומניה, ארצות הברית ובריטניה, קיים חוק "השומרוני הטוב". מטרתו של החוק היא להגן על עוברי אורח מתביעה משפטית אזרחית (כספית) במקרה שיגיש עזרה ראשונה לאדם בסכנת חיים והלה יטען כי העזרה פגעה בו. בארצות הברית, הציגה תוכנית הטלוויזיה הפופולארית 'סיינפילד' פרודיה בנוגע לחוק.

דוגמה לנוסח החוק, מהעיר אונטריו שבקנדה:
למרות החוק הבסיסי, אדם שמתנדב להושיט עזרה ללא ציפייה לפיצוי או בקשה לפרס או תמורה לא יהיה אחראי לתוצאת הסיוע שהושיט לאותו אדם המצוי בצרה.

[12].(1) 2, c. 2, 2001.

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד הבריאות

בשיעור זה, דנו על על הצלה במצבי חירום ועל החוק הישראלי "לא תעמוד על דם רעך", חוק המחייב אדם לסייע לאחר הנמצא במצוקה. השווינו את החוק עם חוקים מקבילים מהעולם והצפנו את הדילמות והערכים העולים ממנו.

כעת נקרין סרטון המעלה את הדילמה המוסרית עליה דיברנו, המקרה של יסמין פיינגולד אשר התהפכה עם סירתה בזמן אימון בנחל הירקון, נחבלה בראשה ואיבדה את הכרתה. עוברי אורח שהיו במקום לא עשו דבר מלבד עובר אורח בן 62 שקפץ למי הירקון תוך סיכון חיים על מנת להצילה.

ניתן גם להקרין את הריאיון עם האדם שהציל אותה במידה ויש זמן

פתיחה

גוף –
מהלך

סיום

שאלות לדיון

- מדוע לדעתכם קפץ אבי טויבין להציל את יסמין? האם רק בשל החוק?
- מהי התובנה העיקרית שלכם מהפעילות?

